

VABILO

k sodelovanju v nacionalnem projektu

OŠ Franja Goloba Prevalje

BRANJE – MOJE SANJE

31. 10. 2022–15. 5. 2023

TEMA: Svetovni problemi in vloga ZN pri njihovem reševanju – trajnostni način življenja
(etično odgovorni in angažirani)

»Prihodnost človeštva in Zemlje je v naših rokah. Je tudi v rokah današnje mlade generacije, ki bo plamenico razvoja predala prihodnjim rodovom. Začrtali smo pot trajnostnega razvoja, zdaj pa moramo skupaj poskrbeti, da bo potovanje uspešno in njegovi dosežki neomajni.«

(Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030)

V letošnjem šolskem letu vas vabimo, da skupaj z učenci razmišljate o vodi in njenem pomenu za življenje vseh živih bitij na Zemlji. Ob tem se spomnite na **14. cilj trajnostnega razvoja**, ki pravi: *'Ohranjati in vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj.'* ter na cilj 4.7, ki pravi: *'Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.'*

Spomnite se tudi na Svetovne dneve, kot so:

- Svetovni dan rek: zadnja nedelja v septembru
- Svetovni dan varstva živali: 4. oktober
- Svetovni dan prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst: 3. marec
- Svetovni dan gozdov: 21. marec
- Svetovni dan voda: 22. marec
- Svetovni dan meteorologije: 23. marec
- Svetovni dan Zemlje: 22. april
- Svetovni dan podnebnih sprememb: 15. maj
- Svetovni dan biotske pestrosti: 22. maj
- Svetovni dan varstva okolja: 5. junij
- Svetovni dan oceanov: 8. junij
- Svetovni dan boja proti širjenju puščav in suše: 17. junij
- ...

Življenje na našem planetu se je začelo v vodi. Vsa živa bitja so odvisna od vode. Svetovni oceani poganjajo globalne sisteme in nam omogočajo, da je Zemlja za nas primeren življenjski prostor. Količina sladke vode se ni spremenila od dobe dinosavrov. Do sedaj je bilo vode več kot dovolj za življenje na Zemlji. Sodobni način življenja pa je nekaj drugega. Naš planet se spreminja. Spopadamo se z največjo nevarnostjo v zadnjih tisočletjih – s podnebnimi spremembami. Podnebje spreminjamo tako hitro, da lahko prvič v zgodovini vidimo tudi posledice. Vedno hujše suše in nevihte, močnejši in pogostejši vročinski vali, nezmožnost prilagajanja živalskih vrst na spremembe ...

Napovedi kažejo, da bo večina ljudi učinke podnebnih sprememb najprej občutila preko vode. Za mnoge se je kriza z vodo že začela.

Prav je, da se zavedamo pomena izumiranja živalskih vrst v vodi in na kopnem. Prav je, da se zavedamo prekomerne uporabe vode in onesnaževanja le-te. Prav je, da se zavedamo kritičnega stanja vode v svetu ter da s svojim ravnanjem, vedenjem trende obrnemo, saj bo dogajanje v naslednjih nekaj letih vplivalo na dogajanje v naslednjih tisočletjih.

Ali ste vedeli, da ...

- so največje zaloge sladke vode v podzemnih vodonosnikih, ki vsebujejo stokrat več vode, kot vse reke in vsa jezera;
- je okoli 2 milijardi ljudi odvisnih od vode v vodonosnikih;
- se več kot 90 % vode iz vodonosnikov porabi za kmetovanje, večina za pridelavo krme;

- bo voda v vodonosnikih izginila v naslednjih 30-ih letih, potrebnih pa bi bilo 6000 let dežja, da bi se ti spet napolnili;
- je človekova potreba po mesu glavni krivec, da bo zmanjkalo pitne vode;
- problem ni voda, ki jo pijemo, ampak voda, ki jo jemo;
- lahko posamezniki vplivamo na podnebne spremembe z načinom prehranjevanja;
- skodelica kave pomeni okoli 140 litrov nevidne vode, hamburger 2300 litrov nevidne vode, 1 kg oliv 4400 litrov nevidne vode, 1 kg govedine 15 500 litrov nevidne vode ...;
- bi se s količino vode, ki je potrebna za vzrejo odrasle krave, odrasel človek lahko tuširal 130 let po 10 minut na dan;
- je na svetu okoli 1,5 milijarde goveda, ki popije 5x več vode, kot vsi ljudje skupaj;
- se bo potreba po vodi še povečala, saj bo svetovno prebivalstvo do leta 2050 po pričakovanjih preseglo 9 milijard, zaradi česar se bo morala proizvodnja hrane povečati za 60 %;
- zaradi sodobnega načina kmetovanja (uporaba gnojil in pesticidov) niso prizadeti samo gozdovi, ampak tudi reke, jezera, podzemni vodonosniki in oceani;
- je v oceanih že na stotine mrtvih con – območij z nizko vsebnostjo kisika;
- 1/3 CO₂, ki ga izpustimo v ozračje konča v oceanih;
- so oceani v zadnjih desetletjih postali za 26 % bolj kisli;
- višanje temperature oceanov pomeni manj kisika v njih in zadušitev morskih organizmov;
- že majhen dvig temperature morja povzroča beljenje koralnih grebenov;
- je 1/2 koralnih grebenov že pobeljenih, do leta 2050 pa bo izgubljenih več kot 90 %;
- koralne grebene ogroža tudi prekomeren ribolov;
- se vsako minuto ulovi 5 milijonov rib;
- so ribe marsikje predrage za lokalne prebivalce, ki živijo od ribolova;
- obstaja suženjstvo na morju, pri čemer ljudi po več let držijo na ladjah in jih silijo v ribolov;
- bi lahko v največje ribiške mreže spravili 13 letal Boeing 747;
- se vsako leto v ribiške mreže ujame 50 milijonov morski psov ter 300.000 kitov in delfinov;
- bodo s takšnim tempom ribolova oceani prazni do leta 2050;
- se 1/3 rib iz morij uporabi za krmo za živino in za ribe v ribjih farmah;
- 70 % rib, ki jih jemo prihaja z ribjih farm;
- ena ribja farma ustvari toliko organskih odpadkov, kot mesto s 15 000 prebivalci;
- se na ribjih farmah širijo uši, te pa uničujejo s kemikalijami, kot je vodikov peroksid;
- na morskem dnu pod ribjimi farmami nastaja debela plast blata, ki uničuje življenje v vodi, v ozračje pa spušča velike količine metana;
- je nad Amazonskim gozdom več vode, kot je premore Amazonka;

- staroselci v Amazonskem gozdu že od nekdaj vedo, da *'je dež zaradi dreves in ne drevesa zaradi dežja'*, oz. da, *'ko ne bo več gozda, ne bo več dežja'*;
- mikroplastika nastaja pri pranju sintetičnih oblačil, obrabi pnevmatik zaradi vožnje, velika večina pa je prihaja od odvrženih ribiških mrež;
- je mikroplastika že v prehranjevalni verigi;
- je v plavajočem otoku plastičnih odpadkov v Tihem oceanu (The Great Pacific Garbage Patch) skoraj 50 % ribiških mrež in da že presega velikost Francije, Nemčije in Španije skupaj;
- vsako minuto v morju pristane za en tovornjak plastike;
- je okoli 80 % odpadkov na svetovnih plažah plastika;
- morski sesalci in ptice umirajo zaradi plastike, ki se jim nabere v želodcih;
- ledeniki odbijajo 90-95 % sončeve toplote;
- je bil hladilni učinek ledenikov ključen, da je bila temperatura na Zemlji stabilna skozi ves Holocen;
- je bila gladina morja stabilna več tisoč let, v zadnjih stotih letih pa se je dvignila za okoli 20 cm;
- se bo gladina morja dvignila za 7 metrov, če se stopi led na Grenlandiji in za več kot 50 metrov, če se stopi led na Antarktiki;
- so obalna mesta po vsem svetu že ogrožena zaradi dvigovanja in raztezanja morij;
- napovedujejo, da bo do leta 2050 od 30 do 50 milijonov podnebnih beguncev;
- je Lockdown blagodejno vplival na vsa živa bitja, tako na kopnem, kot v vodi (čistejši zrak in voda, vrnitev živali, boljša komunikacija, lov, razmnoževanje ...);
- se je v času Lockdowna vsebnost kisika v reki Ganges zvišala za 80 %;
- je bilo v času Lockdowna, zaradi odsotnosti ladijskega prometa v morjih 25x manj hrupa?
- ...

Glavni namen: skrb za trajnostni način življenja, promocija branja.

Na **literarno-likovni natečaj s tematiko vezano na vodo** vabimo predšolske, osnovnošolske in srednješolske ustvarjalce.

Literarni del razpisa je razdeljen na dve stopnji:

1. razredna stopnja in vrtec
2. predmetna stopnja in srednja šola

Vrste besedil, ki jih lahko tvorite: dnevniški zapis mornarja, nasvet strokovnjaka, anekdota, intervju (z ribičem), igra spomin, dramsko besedilo, radijska igra, zloženka, poustvarjalno besedilo ...

Mentorje prosimo, da z vsake stopnje izberejo **največ štiri besedila**.

Likovni del razpisa pušča domišljiji prosto pot. Število likovnih izdelkov ni omejeno.

Praktični del razpisa je vezan na katero koli predmetno področje. Ustvarjate lahko po želji. Možnosti ustvarjanja: ustvarite lahko filmček s posnetki z vašega dopusta, maketo, kamišibaj ...

Cilji projekta:

- * Spodbujanje branja.
- * Spodbujanje zanimanja za literaturo in likovno umetnost.
- * Skrb za trajnostni način življenja in spodbujanje trajnostnega načina življenja.
- * Skrb za kulturno in naravno dediščino.
- * Širjenje bralne kulture/identitete med otroki.
- * Utrditi zavest, da je jezik najpomembnejši del naše kulture, in s tem tudi utrditi našo državljsko zavest.
- * Vzpostavljane komunikacije in interakcije z različnimi generacijam in institucijami.
- * Informiranje in ozaveščanje.
- * Spodbujanje kreativnosti, ustvarjalnosti, izvirnosti ter domišljije.
- * Krepitev samoiniciativnosti in medsebojnega sodelovanja.

Časovnica

Začetek projekta: **31. 10. 2022**

Zaključek projekta: **15. 5. 2023** (evalvacijska poročila poslati do **15. 5. 2023**)

Pošiljanje

Literarni in likovni prispevki naj bodo opremljeni z naslednjimi podatki:

- naslov dela,
- ime, priimek, razred in starost avtorja,
- ime šole, ime in priimek mentorja ter kontaktni podatki (e-naslov in mobilna telefonska številka),
- naziv in naslov šole.

Sodelovanje je omogočeno vsem UNESCO šolam, šolam iz zamejstva ter drugim prijavljenim šolam, ki bodo vse podrobnejše informacije našle na FB-strani šole in na spletni strani šole <https://os-fgp.splet.arnes.si/>.

Literarne prispevke pošiljajte po elektronski pošti na naslov: davorinsvenssek@gmail.com, likovne izdelke pa na naslov šole: OŠ Franja Goloba Prevalje, Polje 4, 2392 Prevalje, s pripisom Branje – moje sanje (Davorin Svenšek).

Prispevke zbiramo **do 15. 5. 2023**.

Imena nagrajencev in nagrajenih del bodo objavljena na FB-strani in spletni strani šole <https://os-fgp.splet.arnes.si/> do 1. 6. 2023. Avtorji nagrajenih del bodo prejeli priložnostne nagrade in potrdila o sodelovanju v projektu.

Vabljeni k sodelovanju!

Davorin Svenšek,
koordinator projekta Branje – moje sanje
Maja Pristovnik,
koordinatorica UNESCO na šoli

dr. Andreja Tinta, prof.,
ravnateljica